

עין משפט
נר מצוה

סדר:

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

מסורת הש"ס

א) ב"ק כא. זא. טז. (ט זא זא, א)
ב) גיטין יב. ע"ש, ד) גי'
ר"מ הפירות שלוקח בעין
אין ניכר וכו', (ט) ווע"ע
מוס' ב"ק זא. ד"ה הלואה,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולא וכו' דבית גמי ופנין דלא שקיל.
קשה לי הא אם יכול לא יהיה הנסיימא רק לפי ערך שער זו כמו בשוכר חמור ומת בחצי דרך לקמן דף עט ע"א ואם יימא דעינין נסיימא לא הוי בדקך זה ולא נחשוב לפי ערך שער זה א"כ ממילא יש לקיים יסוד חלוקה דרש"י ובאמת גם בית יהיה מותר ננסיימא דאם יכול או יסרוף יפסיד ושאינהא דלא יסכר לו נפחות דבשכירות ליכא מקום שיפסיד דאם יכול או יסרוף ימן לו השכר רק עד זמן ההוא לפי ערך וז"ע: בא"ד אבל הובא שחלוקה על הבית.
עיין לקמן דף ע ע"ב תוס' ד"ה אין:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ולא. ור"ת כו. גיב וכו"פ הטור ורמ"א אכל דעת הרמב"ם כרש"י ועוד חילק בלא נסיימא דבשדה הוא אבק רבית ובבית רבית קלוזה ועי' רא"ש ס' לז:

האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא. וא"ת מיקשי ליה אמתני' (לקמן עב): דינא השער פוסקין דהתם נמי אין הלוקח מפסיד כלום בתקיפה וי"ל דשאי התם כיון דאין הפירות ז' מזכורין ללוקח אין ניכר שיהא קרוב לשכר ורחוק להפסד ופוסק עמו על הגדש (שם) וצרייתא דרבי אושעיא

דקתני (לעיל ד' סג.) יש לו מותר איכא למימר דאם מתקלקל כל הגדש או כל חטיין שיש לו אין נותן לו אחרים אלא מאותם וכן משמע לקמן (ד' עג.): דקאמר מעיקרא דחלא חלא ואחלא לא יהי משמע דלקולו אחר דלאו חימוץ הוו מקבלי ומיהו נראה קנת דפוסק על הגדש הוי דומיא דפוסק על שער שבזוק שאין הלוקח מפסיד בשום ענין ומכל מקום לא קשה דהתם יכול המוכר לתת לו חטיין אחרים ואלו שיש לו מסתברא דיכול לאוכלם ולא מהני יש לו אלא לענין היתר פסיקה בלבד ורבנן דידיה זוזי אחמרא משמע דלקולו אחר נר מחימוץ הוו מקבלי היינו לפי שהיו סומכין על יין של בעלי בתים דוקא ולא היו יכולין לקנות מן השוק אחר וליתן להם: **ור"א** ישכור היבטו בפחות. ס' בקוטרס בגמרא דש ללמוד מכאן שאסור להלוות על הבית ולדור זו אפילו ננסיימא דתנן לא ישכור הימנו בפחות ולא דמי למשכונא של כרס (לקמן ד' עב.) דהתם זימנין דלא שקיל מידי ואפילו הכי מנכה ליה והוה ליה קונה פירות ננסיימא על הספק אצל צבית נהנה תמיד ואין כאן ספק ונמצא שוכר בפחות [א] ור"ת אמר^ו צבית נמי זימנין דלא שקיל מידי או נופל או נשרף או שלא ינטרך לו אלא צין בית צין שדה היכא שאינו מלוה מעותיו עליהם אסור בפחות לאכול הפירות ולדור צבית דבכחי מיירי מתני' מדקתני המלוה את חצירו לא ידור בחצירו ולא קתני המלוה על חצירו של חצירו על הבית או על השדה מותר ננסיימא דאין מפסיד בעל שדה ובעל חצר

דבלאו הכי לא יוכל להשכירו לאחרים שזה מחזיק בו במשכון וקשה דאטו לפי שזה מוחזק במשכון ירקבו הפירות ולמה לא יוכל הלוה למכור פירותיו ולפרוע חובו או יקח המלוה פירות עתים בחובו ויש לתת טעם אחר לדבריו דכשמלוה על הבית או על השדה שרי טפי ננסיימא דהוי כאילו השדה צידו בתורת מכר כל אותן השנים כדאמרין לעיל (ד' סב): גבי משכנתא בלא ננסיימא אינהו בתורת זבניו אהו לדידה ומיהו בערכין (ד' נא.)

דקאמר רבית גמורה היא והתורה המירה משמע כפירוש הקונטרס דצבית לא שייך תיוהא ושום ספק מדחשיב ליה רבית גמורה דבשדה בלא ננסיימא לא חשיב לה לעיל אלא אבק רבית ולפירוש רבינו תם ל"ל דה"פ רבית גמורה היא מדרבנן ולפי שהתורה המירה בהדיא לא ראו להעמיד שם חכמים דבריהם ומתני' דקתני כעין רבית ואינה רבית יש לפרש אינה רבית אפילו מדרבנן ונריך לדחוק ולפרש לרבא דלע"ג דההוא מנא סבר דאד אחד צבית שרי אפילו מדרבנן מ"מ סבר רבא דלית לן למימר שיתיר ר' יהודה דא אחד אפי' מדרבנן כל כמה דלא מפרש בהדיא ומה שדקדק רבינו תם מדלא קתני המלוה את חצירו על חצירו מכלל דאיירי בשלא הלוהו על חצירו אין זה דיוק דבפרק השולח (גיטין ד' לו. ושם ד"ה אלא) גבי הא דקתני המלוה את חצירו על המשכון אינו משמט פריך אלא מעתה הלוהו ודר בחצירו הכי נמי דלא משמט והתם בעי למימר הלוהו על חצירו דאפילו הלוהו על חצירו משמט כדאמרין לקמן (ד' סא.): האי משכנתא באתרא דמשלקי שביעת משמטתו ועוד דאי לא אהלוהו על חצירו פריך אמאי נקט חצר הוה ליה למינקט מטלטלין הלוהו ומשתמש במשכנו הכי נמי דלא משמט אלא ודאי דמשכון דחצר אמשכון דמטלטלין פריך: **אמר רב נחמן אע"פ שאמרו בו'**. בפרק כ"ז הרגל (ב"ק ד' נא.) גבי ההוא גברא דבנה אפדנא אקלקלתא דיתמי דקאמר לימא קסבר רב נחמן דחצר חצירו שלא מדעתו לריץ להעלות לו שכר המ"ל אם כן קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דהכא אלא לא קאי התם הכי ועוד דהכא מיירי בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דהוי זה לא נהנה וזה אינו חסר כדמסיק: **אבר** חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אימא לא קא משמע לן. כהאי ליטנא קמא דאפילו הלוהו אסור קיימא לן דמוכח רבא מנייה בסמוך והשתא קשה דאדם שמלוה לחצירו וכי אסור לעשות לו שום טובה שבעולם לא מביעיא דברים שאין רגילות להשאיל חנם כגון בית או סוס וכיוצא בהן דאסור להשאיל למלוה אפילו הוא אוהבו כל כך דבלאו הכי היה משאיל אלא אפילו דברים שרגיל להשאיל חנם לאחרים שאין רגילות ליטול שכר מהם יהא אסור דומיא דחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דמסיק דאסור וי"ל דדוקא במילי דפרהסיא ואושא טובא אסר הכא כולי האי כגון לדור בחצירו ולתקוף בעבדו אבל להשאיל כליו או סוסו מותר כיון דבלאו הכי נמי הוה משאיל לו ודיקא נמי דנקט במתני' חצירו ולא נקט ולא ישכור את כליו או בהמתו בפחות ועוד וי"ל דדוקא לדור שלא מדעת חצירו אסור בכל ענין אפי' בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דכיון שלא ברשות עושה נראה דעל המלוה סומך שבשכילו יסבלו הבעלים אבל מדעתו לא אסור אלא בדצר שלא היה עושה לזה למלוה בלא הלואה דומיא דהקדמת שלום דסוף פרקין (ד' עה:) שאין אסור אלא באותו שלא היה רגיל מקודם לכן להקדים ובהכי איירי מתניתין כדמשמע הפשט דאיירי במלוה הדר מדעת לזה ולא אסור אלא בחצר דקיימא לאגרא וכן משמע מדקתני לא ישכור הימנו בפחות ומשמע נמי דמתחילת דירתו שוכר הימנו מדעתו והא דקא מסיק קמ"ל לא בעי למימר קא משמע לן דמתניתין איירי אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא דמתני' לעולם איירי נדקיימא לאגרא כיון דמדעתו נכנסא:

האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא אמר ליה כיון דמקבל עליה זולא קרוב לזה ולזה הוא: **בתנאי'** המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית: **גמ'** אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ^ו שאמרו ב' הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלוהו ודר בחצרו צריך להעלות לו שכר מאי קמ"ל תנינא המלוה את חבירו לא ידור בחצירו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית אי ממתני' הוה אמינא הני מילי בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר אבל חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אימא לא קמ"ל איכא דאמרי אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלויני ודור בחצרי צריך להעלות לו שכר מ"ד הלוהו כל שכן הלויני ומ"ד הלויני אבל הלוהו לא מ"ט כיון דמעיקרא לאו אדעתא דהכי אוזפיה לית לן בה^ו רב יוסף בר חמא תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זוזי ועביד בהו עבידתא א"ל רבא בריה מ"ט עביד מר הכי א"ל אנא כרב נחמן סבירא לי דאמר רב נחמן^ו עבדא נהום כריסיה לא שוי א"ל אימור דאמר רב נחמן כגון דארי עבדיה דמורקיד בי כובי עבדי אחריני מי אמר א"ל אנא כי הא דרב הניאל בר רב קטינא אמר רב סבירא לי דאמר י' התוקף עבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור דינחא

שמו: דמרקיד צי כוצי. לינן היה ומרקד בחנויות לשמות יין: דלא

קרוב לשכר. אם יקרה: **רחוק להפסד**. אם תקפה לא מקבל עליה. ומניא בפירקין (ד' ע.) קרוב לשכר ורחוק להפסד רשע דשקיל רבית דכיון דאינו מקבל עליו אחריות המקח נמצא שאין זה מכר ומעות הלוואה הן אצלו וקריצות השכר מחמת רבית הוא: ה"ג כיון דקביל עליה זולא קרוב לזה

ולזה הוא: **אע"פ שאמרו**. צבא קמא פרק שני (ד' נא.): **אינו צריך להעלות לו שכר**. ואוקימנא בחצר דלא קיימא לאגרא אצל האי גברא שדר זה עביד למיגר בית לדירתו דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר: **בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר**. המלוה הזה היה שוכר אחרת אם לא מנא זה דהוה ליה הוא נהנה ובעל חצר חסר דהא קיימא להכי שהיה משכירה לאחרים: **אצל חצר דלא קיימא לאגרא**. דהוה ליה זה לא חסר: וגברא דלא עביד **למיגר**. דהוה ליה זה לא נהנה דבלאו הכי נמי לא הוה מיגר שיש לו אחרות: **קא משמע** לן. דמיוחיא כרצית. ויש ללמוד מכאן שאסור להלוות על בית ולדור זו אפילו ננסיימא דתנן לא ישכור ממנו בפחות. ולא דמי למשכונא של כרס (לקמן ד' עב.) דהתם זימנין

דלא שקיל ציה מידי ואפי' הכי מנכי ליה והוה ליה קונה את הפירות ננסיימא זו על הספק אצל כאן זה נהנה תמיד ואין כאן ספק נמצא שוכרה בפחות: **מאן דאמר הלוהו**. ולא קלץ עמו על מנת לדור ואפילו הכי אסור: **כ"ש הלויני**. דקלץ לו דירת רבית בתורת רבית: **אצל הלוהו** לא. ומתניתין דקלץ ליה או בשעת מתן מעות או לאחר כן: **תקיף עבדי דאינשי דמסיק** בכו זוזי. מחזיק בעצדיהם של בעלי חובות שלו וכופס לעשות מלאכתו: **נהום כריסיה**. לחם מאלחו והריני זנו ציוס מלאכתו: **דארי עבדיה**. כך היה ומרקד בחנויות לשמות יין: דלא